

ПОСТАНОВА **ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

Про соціальне становище дітей та невідкладні заходи з удосконалення діяльності захисту прав дитини в Україні

У зв'язку з накопиченням проблемних питань в сфері забезпечення та захисту прав дитини, виникненням нових викликів, пов'язаних з збройним конфліктом на сході країни, безсистемним реформуванням базових процедур та структур, завдання яких полягає у забезпеченні та дотриманні прав дітей, які становлять шосту частину українського соціуму, **Верховна Рада України постановляє:**

1) Кабінету Міністрів України:

розробити і внести до Верховної Ради України проект закону про удосконалення процедури позбавлення і поновлення батьківських прав;

забезпечити вдосконалення процедури перетину дітьми лінії розмежування, видачі паспортів громадян України дітям, які проживають на окупованих територіях, видачі документів дітям віком до трьох років, які вперше перетинають лінію розмежування;

розробити та затвердити порядок проведення допиту в кримінальному провадженні, опитування у цивільному процесі дитини, яка є потерпілою, свідком чи підозрюваною, у тому числі дитини, яка постраждала від сексуального насильства чи насильства в сім'ї;

розробити та затвердити порядок надання органам опіки та піклування інформації, що обмежена таємницями слідства, медичною, усиновлення для здійснення заходів з забезпечення та дотримання прав дитини;

розробити та затвердити порядок виїзду дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за кордон на навчання;

визначення бюджетних асигнувань, виділених на утримання відповідних місцевих державних адміністрацій, проводити з врахуванням

вимог частини сьомої статті 4 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», а саме щодо кадрового забезпечення служб у справах дітей.

забезпечити дотримання вимог статті 52 Конституції України та законів України про рівність прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, на утримання державою, у тому числі щодо отримання житла за кошти Державного бюджету. Не допускати дискримінації дітей за соціальним походженням;

посилити контроль за виконанням Міністерством соціальної політики України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством охорони здоров'я України вимог статті 30¹ Закону України «Про охорону дитинства» в частині розвитку реабілітаційних послуг для дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту та військових дій;

забезпечити виконання норм Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в частині реалізації права дітей з інвалідністю, які отримали інвалідність внаслідок поранень чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, на встановлення статусу особи з інвалідністю внаслідок війни.

Внести зміни до:

Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 № 866, щодо здійснення об'єднаними територіальними громадами функцій органу опіки та піклування, а також щодо визначення спеціальних повноваження служб у справах дітей стосовно дітей, які проживають у «сірій» зоні та на лінії розмежування;

Порядку проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 № 856, щодо виключення з додатку пункту 57 як такого, що грубо порушує вимоги Сімейного кодексу України та право дитини на захист держави;

Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів від 6 жовтня 2008 №905 щодо врахування думки прийомних батьків, батьків вихователів при підготовці згоди на усиновлення дітей, які вони виховують, іншими особами;

постанов Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 року № 564 «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» та від 26 квітня 2002 № 565 «Про затвердження Положення про прийомну

сім'ю» в частині створення умов для реалізації права батьків-вихователів та прийомних батьків на пріоритетне усиновлення своїх вихованців та прийомних дітей, як це передбачено 213 статтею Сімейного Кодексу, а саме «за наявності кількох осіб, які виявили бажання усиновити одну і ту ж дитину, переважне право на її усиновлення має громадянин України, в сім'ї якого виховується дитина»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 № 333 «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» в частині визначення розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади у відповідності до передбачених законодавством функцій таких органів та вимог Конвенції ООН про права дитини;

Порядку надання статусу дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2017 № 268 щодо процедури отримання зазначеного статусу у випадку перенесення дитиною фізичного, сексуального насильства, поранення та каліцтва;

2) Міністерству соціальної політики України:

забезпечити дотримання місцевими органами виконавчої влади, у тому числі виконавчими органами сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад, вимог законодавства щодо штатної чисельності працівників служб у справах дітей з розрахунку один працівник на тисячу дітей, які проживають у межах відповідних області, району, територіальної громади, проте не менше одного працівника на одну територіальну громаду;

розробити і затвердити порядок передачі документів щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, від районних державних адміністрацій до об'єднаних територіальних громад;

забезпечити неухильне дотримання вимог законодавства щодо термінів перебування дитини у притулках для дітей та центрах соціально-психологічної реабілітації дітей;

проаналізувати причини розформування прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу та вжити заходів до дотримання законодавства з питань довштування дітей у такі сім'ї;

вжити профілактичні заходи щодо скорочення кількості випадків смерті дітей-вихованців, прийомних дітей, підопічних дітей;

забезпечити безумовне виконання вимог чинного законодавства щодо обов'язковості соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;

забезпечити безумовне виконання вимог статті 10 Закону України «Про протимінну діяльність в Україні», а саме щодо надання дітям, постраждалим від вибухонебезпечних предметів, одноразової компенсації за

шкоду, заподіяну здоров'ю, та щорічної допомоги на оздоровлення; проходження ними безоплатної психологічної, медико-психологічної реабілітації у відповідних центрах з відшкодуванням вартості проїзду до таких центрів і назад; виплати постраждалій дитині у підвищеному розмірі державної соціальної допомоги, призначеної дітям з інвалідністю віком до 18 років відповідно до Закону України "Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю";

3) Міністерству освіти і науки України:

визначити порядок взаємодії закладів освіти з органами опіки та піклування, службами у справах дітей під час виявлення випадків булінгу;

вжити заходів до дотримання інклюзивно-ресурсними центрами вимог статті 55 Закону України «Про освіту» в частині права батьків обирати навчальний заклад, незважаючи на особливі освітні потреби дитини;

провести додаткову роз'яснювальну роботу педагогічного персоналу щодо виконання вимог постанов Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 року № 564 «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» та від 26 квітня 2002 № 565 «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю» щодо надання інформації про стан виховання, утримання і розвитку дітей у сімейних формах влаштування;

4) Міністерству охорони здоров'я України:

вжити, у межах компетенції, заходів щодо забезпечення 100-відсоткового фінансування дітей, хворих на онкологічні та онкогематологічні, інші складні та рідкісні (орфанні) захворювання;

здійснити перегляд та оновлення національних стратегій, політики, планів і керівних принципів щодо збереження здоров'я дітей, насамперед новонароджених, зважаючи на основні причини втрати їх життя та здоров'я, забезпечивши:

- проведення інформаційних заходів з метою запобігання втрат дітей, насамперед новонароджених, та збереження їхнього здоров'я;

- запровадження реєстрів постійного моніторингу стану здоров'я та розвитку дитини від народження (катамнестичного спостереження) з метою раннього виявлення вад у здоров'ї, профілактики можливих захворювань та ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків;

- запровадження у практику педіатрів, сімейних лікарів та інших спеціалістів системи охорони здоров'я сучасних методик спостереження за станом здоров'я та розвитком дітей, зокрема, поновлення медичного патронажу дітей віком до трьох років;

- запровадження практики надання міжвідомчої (комплексної) допомоги, орієнтованої на створення безпечного середовища, збереження

здоров'я та розвиток дитячого населення, передовсім дітям з особливими потребами та їхнім сім'ям;

вжити заходів до безумовного дотримання вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 18 травня 2013 № 400 «Про вдосконалення порядку надання психіатричної допомоги дітям» та наказу Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 17 грудня 2013 № 1095/1239 «Про затвердження форм документів про дитину, покинуту в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я або яку відмовилися забрати батьки чи інші родичі, про підкинуту чи знайдену дитину та Інструкцій про порядок їх заповнення»;

запровадити практики призначення лікарями, у тому числі сімейними, рухової активності, як дієвого засобу зниження ризику неінфекційних захворювань; надання консультацій з питань використання оздоровчої рухової активності; удосконалення в цій частині підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників;

5) Міністерству оборони України провести у Збройних Силах України роз'яснювальну роботу з питань заборони участі дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, включаючи вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання дітей з метою використання у збройних конфліктах;

б) Національній поліції України:

затвердити стандарти дій працівників поліції щодо захисту прав та інтересів дитини;

забезпечити профілактичний облік дітей віком від 11 років, проведення профілактичних заходів з метою запобігання правопорушенням, вчиненим дітьми та стосовно дітей, виявлення причин і умов, що призводять до їх вчинення, вжиття заходів, передбачених законодавством, для їх усунення;

забезпечити проведення психологічної експертизи у кримінальному провадженні стосовно дітей, які потерпіли від злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості, для встановлення стану психічного здоров'я дитини;

забезпечити проведення навчання працівників поліції з питань запобігання катуванню та іншим формам жорстокого поводження з дітьми, а також виконання вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 17 грудня 2013 № 1095/1239 «Про затвердження форм документів про дитину, покинуту в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я або яку відмовилися забрати батьки чи інші родичі, про підкинуту чи знайдену дитину та Інструкцій про порядок їх заповнення»;

провести аналіз законних підстав застосування поліцейськими щодо прийомних батьків та батьків-вихователів статті 184 Кодексу України про

адміністративні правопорушення та вжити заходів щодо усунення перевищення повноважень і безпідставності такого покарання;

7) Міністерству юстиції України:

з метою забезпечення прав дитини та подолання соціальної напруги у спільноті батьків, провести аналіз ефективності законодавства з питань виплати аліментів на утримання дитини та забезпечення виконання рішень судів з питань визначення місця проживання дитини. Розробити та внести, у відповідності до законодавства, пропозиції щодо поліпшення захисту прав дітей та батьків, виконання рішень суду;

розробити та внести проект Закону України про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей

забезпечити ефективне виконання центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги своїх повноважень у сфері захисту прав дітей, у тому числі щодо права дитини на самостійне звернення до суду;

посилити контроль за дотриманням прав і свобод дітей, які утримуються у слідчих ізоляторах та виховних колоніях, насамперед за забезпеченням їхньої безпеки;

8) Місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування в установленому порядку в межах своїх повноважень:

- забезпечити:

захист прав і свобод дітей, які переміщуються з тимчасово окупованої території України, районів проведення АТО/ООС та населених пунктів, розташованих на лінії зіткнення, насамперед дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

продовжити практику надання психологічної та соціально-педагогічної допомоги, захисту прав і свобод дітей, створення безпечного освітнього середовища, запобігання насильству, зокрема домашньому, булінгу (цькуванню) в учнівському колективі здобувачам освіти які перебувають у складних життєвих обставинах;

надання житла дитячим будинкам сімейного типу, які вимушено або самостійно залишили місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини, надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру;

надання житла дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, особам з їх числа, відкоригувавши порядок постановки та перебування їх на квартирному обліку;

неухильне дотримання термінів перебування дитини у притулках для дітей та центрах соціально-психологічної реабілітації дітей;

вивчення причин розформування прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, вжити заходів до дотримання законодавства з питань довштування дітей у такі сім'ї ;

безумовне виконання вимог чинного законодавства щодо обов'язковості соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;

функціонування у структурі місцевих державних адміністрацій та виконавчих комітетів міських, районних у містах рад служб у справах дітей з передбачених законодавством кадровим забезпеченням, ефективно виконання ними своїх повноважень у сфері захисту прав дитини, у тому числі шляхом представництва прав та інтересів дитини у суді;

недопущення ліквідації центрів соціальних служб для сімей, дітей та молоді та скорочення чисельності їх працівників;

поширення впровадження в закладах освіти практики «Шкільна служба порозуміння»;

здійснення контролю за станом утримання та вихованням дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які влаштовані в прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу з метою уникнення їх розформування та дотримання прав дітей;

- під час формування місцевих бюджетів передбачати кошти на:

розвиток соціальних послуг дітям та сім'ям з дітьми, забезпечення їх якісного надання;

закупівлю відсутніх у громаді послуг для дітей, зокрема, влаштування та утримання дітей у притулках для дітей, Центрах соціально-психологічної реабілітації дітей тощо;

реалізацію місцевих програм з захисту прав дитини;

- взяти під особливий контроль питання щодо:

забезпечення права дитини на виховання у сім'ї, розвитку сімейних форм влаштування та їх соціального супроводження, підтримки сімей з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах;

протидії випадкам домашнього насильства та жорстокого поводження з дітьми, зокрема у сім'ях, навчальних, позашкільних, оздоровчих закладах, закладах охорони здоров'я всіх типів та форм власності, організації надання дітям, які постраждали від насильства та жорстокого поводження, необхідної допомоги, притягнення винних до відповідальності;

надання соціальних послуг сім'ям, в яких діти хворіють на онкологічні та онкогематологічні, інші складні та рідкісні (орфанні) захворювання, а також сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах через такі захворювання батьків або осіб, які їх замінюють;

9) Генеральній прокуратурі України відповідно до змін, внесених до Конституції України щодо правосуддя, в межах наданих повноважень, вжити заходів для захисту інтересів держави у цій сфері та прав дітей.

10) Верховному Суду України проаналізувати судову практику щодо розгляду судами цивільних справ з позбавлення батьківських прав та поновлення в батьківських правах, відібрання дітей без позбавлення батьківських прав, дотримання судами першої інстанції терміну розгляду справ цієї категорії, внести пропозиції та вжити заходів щодо поліпшення захисту прав дитини під час розгляду судами таких справ.

Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

**Голова Верховної Ради
України**